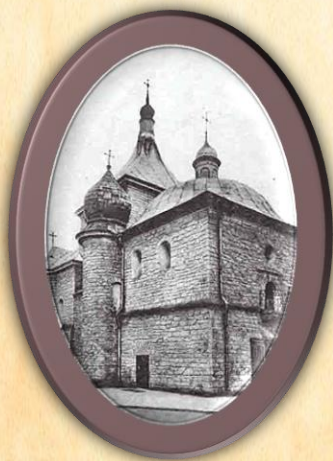

Тернопільська обласна бібліотека для дітей

Перший бургомістр-українець

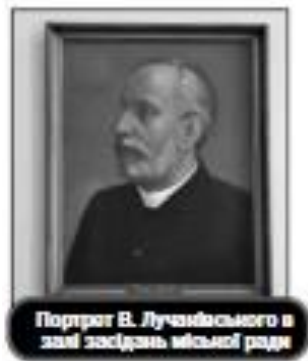
Тернопіль, 2018

Перший бургомістр-українець : до 180-річчя від дня народження В.Лучаківського: попереджувальна довідка / Терноп. обл. б-ка для дітей ; підгот. Г. В. Ракоча . – Тернопіль, 2018. – 15 с.

Цьогоріч минає 180 років від дня народження знаного адвоката і захисника громади, водночас автора віршів, гуморесок, перекладача, фольклориста та етнографа, першого і єдиного за Австрії бургомістра-українця Тернополя – Володимира Лучаківського.

«Доктор Лучаківський, більше, як хто інший заслужився для свого міста Тернополя»,– писав про нього Микола Новіна у збірнику «Шляхами Золотого Поділля».

Недарма портрет, роботи тернопільського художника Богдана Ткачика, саме цього керманича міста єдиний прикрашає стіни міськради, хоч бургомістрів було чимало. Але такий, як Лучаківський, - один. Саме про нього і піде мова в цій попереджувальній довідці. Згадаймо цю талановиту, унікальну людину.

Дане видання містить короткий біографічний нарис та бібліографію творів про Володимира Лучаківського.

Довідку адресуємо широкому колу читачів.

Довідку підготувала:
Відповідальна за випуск:
Комп'ютерний набір та дизайн:

Ракоча Г.В.
Новіцька Н.С.
Іжко О.В.

Тернопільська обласна бібліотека для дітей

Інформаційно-
бібліографічної
відділ

***Перший бургомістр-
українець***

*До 180-річчя від дня народження
Володимира Лучаківського*

Попереджувальна довідка

Тернопіль, 2018

Перший бургомістр – українець

(180 років від дня народження Володимира Лучаківського (Лучаковського))

Тернопіль – це місто з багатими традиціями і величною історією, магічною блакиттю озера, таємничими парками, а ще воно славиться цікавими, непересічними особистостями.

Український громадський діяч, письменник, перекладач і адвокат. Володимир Дмитрович народився у селі Ременові (нині *Кам'янка-Бузький район* Львівської області), в сім'ї священика УГКЦ о. Дмитра Лучаківського та його дружини Антоніни Дольницької. Маленьким хлопчиком разом з батьками переїхав у село Довжанка Тернопільського району, де його батько був парохом.

Володимир Лучаківський виховувався у родині спадкоємних священиків, які в той час були головною складовою української інтелігенції, де культивувались передові, прогресивні віяння національного відродження.

Вчився Володимир у Тернопільській державній (класичній) гімназії, яку закінчив на «відмінно», потім студював на юридичному факультеті Львівського університету, бо змалку мріяв стати адвокатом. Повернувся до Тернополя, і в 24 роки (1872) став першим і єдиним на той час адвокатом-українцем у

місті. Активно займався народними справами, до нього з довірою та надією зверталися місцеві ремісники й селяни. В 1867 році в Кракові, в Ягеллонському університеті, блискуче захистив докторську дисертацію, став доктором юридичних наук.

Він був здібним правником, міг зробити кар'єру десь у Львові, Відні чи іншому місті, але повернувся в рідні місця, бо тут був потрібний, бо хотів служити знедоленому, пригнобленому люду. Рік за роком адвокат Лучаківський, українець (або, як тоді казали – русин), здобував авторитет і прихильність міської громади завдяки своїй винятковій чесності і доброзичливому ставленню до простих людей.

У 58 років, маючи чималий життєвий досвід і принципові моральні засади, 4 березня в 1896 році Лучаківський став першим бургомістром-українцем Тернополя, що в той час було немислимо, щоб українець обійняв таку високу посаду. Це сталося завдяки його поміркованій політиці, високій освіченості та авторитету серед різних верств населення, вмінню дипломатично вирішувати проблеми з опонентами і співпрацювати. Навіть гоноровий Львів не міг похвалитись бургомістром-українцем за походженням, причому обраним поляками і євреями – більшістю тодішньої громади міста.

Персональний склад Магістрату міста в цей час був такий: бургомістр — д-р Володимир Лучаківський, заступник бургомістра — Людвік Пунтшерт, перший асесор — д-р Михайло Ландау, асесори — д-ри Йонаш Мантель і Тадеуш Тжценецкі, секретар — Юліян Пйотровські, конципієнт — Ян Влодарські, президійний секретар — Януш Садовські, касир — Владислав Габрієль, рахівник — Казімеж Івашкевіч, міський будівничий — Ян Закжевські, заступник будівничого —

Теодор Мельничук, старший лікар — д-р Ізидор Лейблігер, молодший лікар — д-р Володимир Вітошинський, ветеринар — Бернард Ратгаус, керівник допоміжної служби — Ігнатій Ландманн, реєстратор — Казимир Караїм, інспектор поліції — Пйотр Качковскі, торговий інспектор — Кароль Садовскі, начальник Пожежної охорони — Станіслав Шитилінскі, економічний заступник — Станіслав Мрочковскі, міські акушерки — Алойза Богуцька, Марселя Гумбрин і Діна Сіркес. До обслуговуючого складу Магістрату входили 7 позаштатних працівників, 2 підсержанти поліції, 4 капрала, 40 поліціантів, 1 брандмейстер (старший пожежник), 2 двірники, 14 пожежників, заготівник льоду, 2 кур'єри, доглядач магістратських будівель, 2 городники, 6 сторожів, цвинтарний доглядач, 12 фірманів та гицель (шкуродер).

Нелегко змалювати словесний портрет цієї непересічної ділової людини, славетного городянина і бургомистра, великого працелюба, щирого патріота рідного міста і відмінного господаря, котрий прекрасно розумів, яким шляхом треба розвивати міську інфраструктуру, щоби йти в ногу з усією європейською спільнотою на зламі двох, до краю напружених, століть – дев'ятнадцятого і двадцятого. В той складний час В. Лучаківський обрав для міста єдино вірний шлях – набуття всіх прикмет технічного розвитку і прогресу цивілізації.

Новий посадник на той час провінційного і доволі відсталого Тернополя взявся за головне: електрифікацію і телефонізацію міста, спорудження водогону і каналізаційних мереж, будівництво доріг, залізничних колій, мостів, навчальних закладів тощо. В 1884 році відновив міський благодійний заклад – шпиталь, а в ньому «старі, бідні і знемоцілі міщани й

міщанки дістали мешкання, харч та одяг – синій інвалідський однострій», – писала газета «Діло». Згодом у 1893 році відчинила свої двері «Руська бурса», або гуртожиток для незаможних гімназистів-українців, його приміщення – теперішня будівля «Укрсоцбанку». Будучи людиною європейською, Лучаківський не раз відвідував Львів, Відень, Краків. У 1897 році він уклав угоди з фірмами Відня і Будапешта про будівництво у Тернополі електростанції і запровадження в місті електричного освітлення. До того часу вулиці десятки років освітлювалися нафтовими лампами на стовпах. Тож згодом на вулицях встановили близько трьохсот великих та малих електросвітильників. Вже на початку лютого 1901 року комісія з Відня прийняла першу міську електромережу, а 15 лютого (*про це як сенсацію повідомляли газети Галичини та всієї Австрії*) на вулицях старовинного Тернополя запалали електричні лампи. Електрика й далі рушила містом. Першим громадським приміщенням, де засяяли електровогні, був популярний на той час танцювальний зал «Сокола» (де зараз «Кінопалац» на вул. І. Франка). Лише після цього електрифікували будинок міської ради, готелі, ресторани, житлові будинки. І взагалі за мера Лучаківського 30-тисячне місто швидко почало розвиватися в усіх сферах. Очільник міста будував вулиці за європейським зразком, а називав – на честь славетних земляків. Магістрат з ініціативи бургомістра вирішив створити парк відпочинку для городян, відкрити в ньому «Літній театр». Місто поступово змінювало своє обличчя: на місцях, де стояли старі халупи зводили кам'яниці.

За ініціативи В. Лучаківського влітку «Товариство прикрашування міста» (створене 1894 р.) придбало вуличний годинник і встановило його на високому залізному стовпі

на перехресті вулиць Міцкевича і 3-го Мая. Два інші триметрові стовпи з ліхтарями були встановлені біля пам'ятника А. Міцкевічу.

16 вересня 1900 року він брав участь у посвяченні нового приміщення Тернопілької вищої реальної школи. Очолював повітову філію товариства «Просвіта», також був співорганізатором українських товариств у місті: «Міщанське братство», «Приятелі музики», філії товариства «Рідна школа». Як бургомістр зустрічався з Іваном Франком, Соломією Крушельницькою, залучав їх до культурного життя Тернопілля. Франко високо поцінував його письменницьку творчість і, власне, опублікував частину його творів. В процесі роботи над архівними документами краєзнавцям вдалося встановити такий факт. Як відомо, 22 червня 1898 року в окрузі Тернопіль-Збараж-Скалат відбувалися повторні вибори і газета «Громадський голос» висунула Івана Яковича депутатом. Одразу почались цькування, у багатьох польських виданнях літератора називали жидом, намагались скомпрометувати, ображали і принижували. Не випадково, коли Франко приїхав у Тернопіль на зустріч з громадою, письменника спровокували на бійку з Підгайним і Франко нібито побив останнього.

Підгайний подав у суд. Франко змушений був просити Володимира Лучаківського захищати його в суді. Вони виграли справу, але Франко все-таки на виборах не пройшов, програв поляку Гладішевському.

Володимир Лучаківський виріс на цій землі, всім серцем хотів прислужитися їй, своїй нації, тому на посаді бургомістра працював як добровільний каторжанин. Це він особисто ініціював спорудження в місті водогону. Слідом за електрифікацією взявся за телефонізацію. Перші телефонні апарати були сенсацією в місті, розросталася телефонна станція.

Завдяки прокладанню нових залізничних ліній станцію Тернопіль з'єднано із Станіславом. На початку січня 1897 року почав діяти відтинок Тернопіль-Потутори. А він уже виношував нові задуми, поряд із щоденною адміністративною працею, просвітницькою роботою, активно займався літературною творчістю, переважно ночами писав поезії, водевілі, оповідання, гуморески. Для аматорського театру «Руська бесіда» він переклав з німецької і польської мов близько 20 п'єс, що свого часу були головним репертуаром українського театру в Галичині. Написав дві оригінальні комедії «Іспит на мужа» і «Несподівані женихи», поему «Смерть князя Олега». Переклав українською мовою з німецької «Карний закон». Видав друком «Причинок до етнографії галицького Поділля». Це був воістину великий трудівник і патріот міста, всі сили віддавав розвитку Тернополя і для блага тернополян. Він був взірцем безкорисливого служіння громаді. Але за таке напружене життя розплачувався здоров'ям. Хвороба серця та напружена праця не дали завершити посаднику міста Володимиру Лучаківському всього задуманого. Тому й лише сім років пощастило бути очільником – з 1896 по 1903 рік.

Помер бургомістр 19 квітня 1903 року. Похований у Тернополі на Микулинецькому кладовищі. У пам'ять про нього через 5 років було закладено парк, який зараз злився з Великими Гаями. Була й вулиця Лучаківського в районі Старого парку, але після 1939 року все загубилося, забулося. Пізніше знову з'явилася на карті-схемі Тернополя в мікрорайоні Дружба .

За словами науковця Євгена Олесницького, «він полишив пам'ять свідомого, щирого і діяльного русина, а при цьому дуже культурної людини, що її, може, не оцінили відповідно сучасності. В історії нашого розвитку в Галичині йому належить почесна згадка». Сподіваємось, колись буде написана велика книжка про цю унікальну людину.

Література про В. Лучаківського

Книги

Бойцун Л. Тернопіль у плинні літ: історико-краєзнавчі замальовки. /Л. Бойцун. – Тернопіль : Джура, 2003. – 392 с.

Дуда І. М. Тернопіль. 1540–1944: історико-краєзнавча хроніка. Частина I. / І. Дуда. – Тернопіль: Навчальна книга–Богдан, 2010. – 296 с.

Новіна М. Д-р Володимир Лучаківський // Шляхами Золотого Поділля: регіональний збірник Тернопільщини. / М. Новіна.– Філядельфія; ПА, 1970. – Т. 2. – С. 213–214.

Остап'юк Б. Давній Тернопіль: історичні нариси, постаті, картини. / Б. Остап'юк. – Маямі; Торонто : Друк о.о. Василян, 1984. – 208 с.: Про В. Лучаківського.: – С. 16–17:

Шляхами Золотого Поділля: регіональний іст.-мемуарний збірник Тернопільщини. – Філядельфія; ПА, 1983. – Т. 1. – 287 с. : Про В. Лучаківського.: – С. 49; 213–214.

Шляхами Золотого Поділля: Тернопільщина і Скалатщина: Регіональний іст.-мемуарний збірник – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1983. – Т. 3. – 845 с.: Про В. Лучаківського : С. 66–67; 143; 603; 688.

Ювілейна книга Української гімназії в Тернополі 1898–1998: до сторіччя заснування / За ред. С. Яреми. – Тернопіль; Львів : НТШ; Львівське крайове товариство «Рідна школа», 1998. – 736 с.: Про В. Лучаківського.: С. 29; 40.

Статті

Бойцун, Л. Бургомістр Володимир Лучаківський чекає на гідного наступника / Л. Бойцун // Тернопіль вечірній . – 2008. – 25–30 верес. – С. 17.

Бойцун, Л. Ім'я Лучаківського на карті міста : [про Володимира Лучаківського – мера Тернополя у 1896 –1903 роках] / Л. Бойцун // Місто. – 2009. – 21 січ. – С. 20.

Бургомістр, якого треба пам'ятати Тернополю : [перший бургомістр-українець Володимир Лучаківський] // Свобода. – 2012. – 21 берез. – С. 8 : фот. – (Особистості).

Величко, Б. Відповідальна громада була і залишається рушієм змін : до 180-річчя з дня народження Володимира Лучаківського / Б. Величко // Вільне життя плюс. – 2018. – 21 берез. – С. 2.

Гадомська, Л. Вшанували пам'ять бургомістра Тернополя : [виставка про Володимира Лучаківського до 175 – річниці від дня народження] / Л. Гадомська // Свобода. – 2013.– 29 берез. – С. 4.– (Незабутні).

Глещук, Г. Адвокат, бургомістр, письменник : 165 років від дня народження В. Лучаківського // Свобода. – 2003.–22 берез. – С. 2 ; Нова Тернопільська газета. – 2003. – 26 берез. – С. 2.; Українська газета. – 2003. – 27 берез. – 2 квіт. – С. 10.

Гулько, Я. Безкорисливий мер, який дбав лише про благо міста : [виповнюється 170 років від дня народження Володимира Лучаківського] / Я. Гулько // Тернопіль вечірній. – 2008. – 19 берез. – С. 6–7.

Гулько, Я. Лучаківський – перший бургомістр-українець : Завдяки цьому керівникові у Тернополі з'явився водогін, електричне освітлення, телефонні апарати... / Я. Гулько // Тернопіль вечірній. – 2005.– 16 січ. – С. 1, 13.

Гулько, Я. Феномен бургомістра Володимира Лучаківського / Я. Гулько // Місто. – 2012. – 22 лют. – С. 19.; 29 лют. – С. 19.

Кубай, Н. Яким він був, бургомістр-українець ?: [про В. Лучаківського] / Н. Кубай // Вільне життя. – 2012. – 13 січ. – С. 3 ; 27 січ. – С. – 3. – (Рядок з біографії краю).

Мельниченко, Г. Їхні душі живуть у душі Тернополя : [В. Лучаківський, о. Д. Райхенберг] / Г. Мельниченко // Місто. – 2004. – 25 серп. – С. 13. – (Минуле).

Мороз, В. Бургомістр-українець : [Володимир Лучаківський] / В. Мороз // RIA. – 2014. – 21 трав. – С. 19.

Ониськів, М. Навік своє імення вславив : [про бургомістра В. Лучаківського] / М. Ониськів // Вільне життя плюс. – 2013. – 27 берез. – С. 6. – (Ювілеї).

Перший українець-бургомістр : 180 років від дня народження Володимира Лучаківського // Шк. бібліотека. – 2018. – № 2. – С. 72–73.

Романенко, Л. Володимир Лучаківський писав ... вітання : Видавництво «Джура» перевидало збірку ліричних віршів «Вязанка желаній» першого у Тернополі бургомістра-українця / Л. Романенко // Нова Тернопільська газета. – 2013. – 21–27 серп. – С. 5.

Сушкевич, В. ...і підемо на вулицю Лучаківського : [перший бургомістр-українець Тернополя] / В. Сушкевич // Вільне життя. – 2002. – 15 серп. – С. 8.

Шот, М. Тернопіль вшанував свого першого бургомістра-українця: прислівник «уперше» нерозривно пов'язаний з діяльністю Володимира Лучаківського / М. Шот // Уряд. кур'єр. – 2013. – 30 трав. – С. 19.

Яким він був бургомістр-українець ? : До 165-річчя від дня народження В. Лучаківського // Тернопіль вечірній. – 2003. – 13 лют. – С. 1, 10.

Бібліографія

Головин Б. Лучаківський Володимир Дмитрович (Лучаковський; псевд. – Володимирко; 19.03.1838, с. Ременів, нині Кам'ян.-Буз. р-ну Львів. обл. – 19.04.1903, м.Тернопіль) – адвокат, письменник, перекладач, громадський діяч / Б. Головин, В.Стецько // ТЕС : у 4-х т. – Тернопіль , 2005. – Т. 2 : К – О. – С. 209 – 210. : фот.

Енциклопедія українознавства : Словникова частина : [в 11 т.] / Наукове товариство імені Шевченка ; гол. ред. проф., д-р Володимир Кубійович. – Париж ; Нью-Йорк : Молоде життя ; Львів ; Київ : Глобус, 1955—2003: Про В. Лучаківського: Т.4. – С. 1389: фот.

**Зауваження та пропозиції
просимо надсилати на адресу:**

Наші контакти:

Тернопільська обласна бібліотека
для дітей

вул. Коперника, 17

м. Тернопіль

Інформаційно-бібліографічний відділ

т. 25–39–41,

e-mail: chbibl@ukr.net

